

בס"ד. שיחת ש"פ ויקרא, פ' החודש, ר"ח ניסן, ה'תשל"א.

בלתי מוגה

א. דובר כמ"פ אודות מעלת יום הש"ק שבו נפגשים כמה ענינים ביחד, כמו יום הש"ק זה, שיש בו ג' ענינים, ועד שהדבר מתבטא בגלוי בכך שמוציאים שלשה ספרי תורה — שזהו דבר נדיר ובלתי רגיל.

— רק בשמח"ת מוציאים ג' ספרי תורה באופן קבוע בכל שנה ושנה, אבל בזמנים אחרים, תלוי הדבר בקביעות השנה, כבנדוד", שכאשר ר"ח ניסן חל בשבת, אזי מוציאים ג' ספרי תורה: עבור קריאת פרשת השבוע, עבור הקריאה דר"ח, ועבור הקריאה דפרשת החודש. וכן כששבת חנוכה חל בר"ח, מוציאים ג' ספרי תורה. —

וכיון שאין זה דבר קבוע, אלא בתור הוספה, הרי זה מורה על יוקר וחשיבות הענין — ע"ד מעלת הנהגה נסית על הנהגה טבעית.

ב. והענין בזה:

גם הנהגה טבעית היא ע"י הקב"ה, כמ"ש "חוקות שמים וארץ .. שמת". ובפרט ע"פ המבואר בשער היחוד והאמונה² בענין "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"³, שבכל רגע ורגע מהוה הקב"ה את העולם (כולל גם חוקות הטבע) מאין ואפס המוחלט כמו ברגע הראשון של בריאת העולם.

ואעפ"כ יש חילוק בין הנהגה טבעית להנהגה נסית, ועד לחילוק גדול ביותר — כפי שהדבר מתבטא בנוגע להלכה בפועל, שענין של נס קשור עם ברכת הנסים (ועד שבנוגע לחג הפסח מצינו שקו"ט היכן היא ברכת הנסים על הנס דיצי"מ⁴), ואילו בנוגע להנהגה טבעית, הנה "הקורא הלל בכל יום" הרי זה ענין של היפך הברכה⁵.

ולכאורה אינו מובן: מהו ה"רעש" ("שטורעם") שבהנהגה נסית, ומדוע לא לברך ולהודות להקב"ה על הנהגת הטבע כמו על הנהגה נסית! ?

(4) ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' יו"ד (ד"ה שהחיינו כו'). וש"נ.
(5) שבת קיח, ב. וראה גם לעיל ע' 250. וש"נ.

(1) ירמי' לג, כה.
(2) פ"א.
(3) נוסח ברכות ק"ש דשחרית.

ואדרבה: הענין ד"אני הוי' לא שניתי"6 נראה בגלוי בהנהגה טבעית יותר מאשר בהנהגה נסית, שהרי נס אינו אלא לפי שעה (ואח"כ מתבטל), ואילו הטבע הוא דבר תמידי שאינו משתנה — כפי שאומר הקב"ה: "עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה (שזהו כללות הסדר דהנהגת הטבע) לא ישבותו"7 [ועד שנעשה גם ציווי, שאסור לשבות, אח"כ הקב"ה מצוה לשבות]8 — שזהו הענין ד"לא שניתי".

וא"כ, מהו סוכ"ס החילוק בין הנהגה נסית להנהגה טבעית?

אך ענין זה מובן גם בשכל — כמבואר בשער היחוד והאמונה⁹ בענין "כי שמש ומגן ה' אלקים"10 (ששם אלקים הוא מגן ונרתק לשם הוי'), ש"שם אלקים הוא שם מדת הגבורה והצמצום, ולכן הוא .. בגימטריא הטבע"11 [דאף שגם התהוות הטבע היא באמת משם הוי', הרי זה ע"י שם אלקים], לפי שמסתיר האור שלמעלה המהוה ומחי' העולם, ונראה כאילו העולם עומד ומתנהג בדרך הטבע — שמזה נמשכת הנהגה טבעית שהיא באופן קבוע; ורק מזמן לזמן יש הנהגה נסית שלמעלה מהטבע שנמשכת מ"שמש הוי'" עצמו, ללא העלם והסתר.

ג. וענינו בעבודת האדם — החילוק בין ימות החול ליום השבת:

בימות החול צ"ל הסדר של עבודה ויגיעה כו', משא"כ ביום השבת צ"ל "כל מלאכתך עשוי"12, כיון שבשבת ההנהגה היא למעלה מהטבע, — וזהו הטעם ש"עכו"ם ששבת חייב מיתה"13, כי, גוי הוא תחת שליטת חוקי הטבע, ולכן, אכילתו ופרנסתו וכל צרכיו יכולים להיות רק ע"י הנהגה ע"פ טבע, מתוך עבודה ויגיעה כו', ולכן כששבת מזה, הרי זה היפך חיותו; משא"כ יהודי ששייך להנהגה שלמעלה מהטבע, וזוהי כל חיותו כו', חייב לשבות בשבת —

וכמודגש בענין ה"מן", "לחם מן השמים"14, בחי' שלמעלה מהשתלשלות כו', שהמשכתו בשרשו ומקורו למעלה היא בשבת דוקא (ורק למטה לא ירד המן בשבת)15, כיון שהנהגה דיום השבת היא למעלה מהטבע.

קפט, א. שח, ב. שו"ת חכ"צ סי"ח.	6) מלאכי ג, ו.
12) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סש"ו סכ"א.	7) נח ח, כב.
וש"נ.	8) ראה לקמן ס"ג.
13) סנהדרין נח, סע"ב.	9) רפ"ו.
14) בשלח טז, ד.	10) תהלים פד, יב.
15) ראה זח"ב סג, ב. פח, א. וראה גם	11) פרס ש"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה
לקו"ש חט"ז ע' 172. וש"נ.	פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). של"ה פט, א.

ד. והסיבה לכך שבעולם יש ב' אופני הנהגה, הנהגה קבועה באופן תמידי, והנהגה שבאה בתור הוספה מזמן לזמן — לפי שבתורה (שממנה נמשכים כל עניני העולם) ישנם ב' אופנים אלו: פרשת השבוע שקורין באופן קבוע בכל שבת, ובנדו"ד: פרשת ויקרא, ופרשיות מיוחדות שקורין באופן של הוספה מזמן לזמן, ובנדו"ד: הקריאה דר"ח והקריאה דפרשת החודש.

וכאמור, אין זה דבר המוכרח שג' ענינים אלו יהיו ביחד, כי, רק כשחל פסח בשבת, שאז חל גם ר"ח ניסן בשבת, אזי קורין בר"ח ניסן גם פרשת החודש, וע"פ הסימן שהובא בטור¹⁶ ש"לעולם קורין צו את אהרן קודם פסח בפשוטה", קורין בשבת שלפנ"ז (שבת ר"ח ניסן) פ' ויקרא; משא"כ כשר"ח ניסן חל באמצע השבוע, אזי קורין פרשת החודש בשבת שלפני ר"ח ניסן, ופרשת השבוע היא פ' ויקהל-פקודי, ור"ח ניסן חל באמצע שבוע דפ' ויקרא.

ה. והנה, כללות הענין דקריאת התורה הוא — כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא¹⁷ שעיי"ז "קורא להקב"ה לבוא אליו כביכול כאדם הקורא לחבירו .. וכבן קטן הקורא לאביו כו", שב' אופנים אלו שייכים לב' סוגי נשמות¹⁸: "כאדם הקורא לחבירו" קאי על נשמות שנקראים אחים ורעים למקום, ו"כבן קטן הקורא לאביו" קאי על נשמות נמוכות יותר שהם בדוגמת בן קטן.

והרי ענין זה שייך לכל אחד מבנ"י, שהרי "בני בכורי ישראל"¹⁹ ו"בנים אתם לה' אלקיכם"²⁰, כמבואר בתניא²¹ בנוגע לנשמת כל אחד מישראל שהיא "חלק אלקה ממעל (כלשון הכתוב²², וכפי שמוסיף רבינו הזקן) ממש", אלא שצריך רק לגלות זאת, ואשרי מי שמסייע לו לגלות זאת.

ויש להוסיף בדיוק הלשון "הקורא" — שאין צורך בענין של זעקה וזעקה, כפי שמצינו בנוגע לר"ה²³, אלא די בקריאה בלבד, ובלשון הכתוב²⁴: "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת", דקאי על התורה — "אין אמת אלא תורה"²⁵.

(16) א"ר"ח סתכ"ח. שו"ע שם ס"ד. (22) איוב לא, ב.
 (17) ספ"ל"ז. (23) ראה תר"מ ח"ב ע' 5. וש"נ.
 (18) ראה גם תר"מ חל"ה ע' 36. וש"נ. (24) תהלים קמה, יח.
 (19) שמות ד, כב. (25) ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח. וראה ברכות
 (20) פ' ראה יד, א. ה, ריש ע"ב.
 (21) רפ"ב.

ו. ובקריאת התורה גופא קורין בפרשת השבוע פ' ויקרא, שהתחלתה "ויקרא אל משה":

הפירוש הפשוט בזה הוא — שהקב"ה קרא למשה רבינו.

אבל, ע"פ מ"ש רבינו הזקן בתניא²⁶ ש"כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה, כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלקות לכללות נשמות ישראל שלכן נקראים בשם רועים, ומשרע"ה הוא כללות כולם ונקרא רעיא מהימנא",

— ולכן נאמר²⁷ "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה גו'", כיון ש"לגבי משה מילתא זוטרתא היא"²⁸, ולכן הרי זה "מילתא זוטרתא" גם לגבי בחי' משה שבכל אחד מישראל.

ומזה מובן, שענין זה שבכל אחד מישראל יש בחי' משה, אינו באופן של העלם, שכדי לגלותו יש צורך ביגיעה רבה — דא"כ, אי אפשר לומר שענין היראה הוא אצלו "מילתא זוטרתא" (כמו אצל משה), בה בשעה שכדי לגלות בחי' משה שבו (ש"לגבי משה מילתא זוטרתא היא") יש צורך ביגיעה רבה שהיא "מילתא רבתא". ועכצ"ל, שבחי' משה שבכל אחד מישראל היא מלכתחילה באופן גלוי, או שעכ"פ אין צורך ביגיעה כדי לגלותה, אפילו לא יגיעה קלה שהיא "מילתא זוטרתא", שהרי כשיש צורך לצרף שני ענינים שכל א' מהם הוא "מילתא זוטרתא", הרי זה נעשה "מילתא רבתא"... ובהכרח לומר שבחי' משה שבכל אחד מישראל היא מלכתחילה באופן שענין היראה אצלו היא "מילתא זוטרתא" —

הרי מובן, שהענין ד"ויקרא אל משה" קאי גם על כל אחד מישראל, היינו, שמצד בחי' משה שבו, יש גם אצלו הענין ד"ויקרא אל משה".

ובזה נכללים ב' הפירושים²⁹ במ"ש "ויקרא אל משה" (סתם), ולא נזכר כלל בפסוק מי הי' הקורא: פי' הא', שהקריאה היא מבחי' המלכות, או מלאך הברית³⁰, ופי' הב', שהקריאה היא מבחי' שלמעלה מהשתלשלות (למעלה משמות) — כי, ההמשכה למטה בגלוי צ"ל ע"י מלאך הברית, אבל באמת הרי זה נמשך מבחי' שלמעלה מהשתלשלות.]וע"ד ב' הביאורים בהטעם שלא נזכר שמו של הקב"ה בכל

(28) ברכות לג, סע"ב. וש"נ.

(29) ראה לקו"ת ריש פרשתנו.

(30) ראה זח"א קב, סע"ב.

(26) רפמ"ב. וראה גם שיחת ש"פ תשא

בסופה (לעיל ע' 347).

(27) עקב יו"ד, יב.

המגילה: ביאור הא', שכיון שזהו ענין הקשור עם מלכי מדי ופרס, יש לחשוש שהם יפרשו את הזכרת השם בנוגע לע"ז³¹, וביאור הב', לפי שהאור המלוכש במגילה הוא למעלה מבחי' השמות (כמבואר בתו"א³²) — שב' העינים קשורים זב"ז — כיון שדוקא במקום של העלם והסתר, כמ"ש³³ "ואנכי הסתר אסתיר פני", לא רק "הסתר", אלא "הסתר אסתיר", ב"פ הסתר, נמשך מבחי' סתימו דכל סתימין, לא רק "סתימו" סתם, אלא "סתימו דכל סתימין"³⁴].

ז. אמנם, כדי שיוכל להיות הענין ד"ויקרא אל משה", ישנו תנאי בדבר — שצ"ל הענין דאל"ף זעירא:

ידוע הסיפור³⁵ אודות חינוכו של הצ"צ בהכנסתו לחדר בהיותו בן שלש, ששאל אצל רבינו הזקן מדוע תיבת ויקרא היא באל"ף זעירא.

והשיב לו רבינו הזקן: אצל אדה"ר שנאמר³⁶ "אדם" באל"ף רבתי, הי' הענין של חטא עה"ד. — זהו אמנם אל"ף רבתי שנאמר בתורה³⁷, ובנוגע לאדה"ר שהי' "יציר כפיו של הקב"ה"³⁸, ועד שאפילו "עקבו הי' מכה גלגל חמה"³⁹, אבל אעפ"כ, מצד ידיעת מעלת עצמו כו', יכולים לבוא עינים בלתי-רצויים.

ואילו משה רבינו, הי' "עניו מאד (לא רק לגבי אדה"ר שהי' יציר כפיו של הקב"ה, אלא גם) מכל האדם אשר על פני האדמה"⁴⁰ (כולל ובמיוחד לגבי דרא דעקבתא דמשיחא⁴¹ שהוא היותר תחתון), ולכן נאמר בו "ויקרא" באל"ף זעירא.

והיינו, שאל"ף זעירא, שהו"ע הביטול — זהו הענין שבגללו הי' "ויקרא אל משה".

וזהו גם הקשר עם הענין של ר"ח, שבו מודגש ענין הביטול — כמ"ש בהפטרה דשבת ר"ח: "השמים כסאי והארץ הדום רגלי"⁴², ואעפ"כ, "אל זה אביט אל עני ונכה רוח"⁴³ דוקא.

(38) ראה ב"ר פכ"ד, ה. קה"ר פ"ג, יא

(ב).

(39) ויק"ר פ"כ, ב.

(40) בהעלותך יב, ג.

(41) ראה תו"א שמות נב, ב. וראה גם לעיל ע' 299. וש"נ.

(42) ישעי' סו, א.

(43) שם, ב.

(31) פתיחת הראב"ע למג"א.

(32) מג"א ק, ב.

(33) וילך לא, יח. וראה חולין קלט, ב.

(34) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

(35) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 68. וראה גם

תו"מ חמ"ו ע' 279 ואילך. וש"נ.

(36) דברי הימים בתחלתו.

(37) כך שלכאורה לא יכולה להיות מזה

ניקה כו' (מרשימה נוספת).

ח. וע"פ פתגם רבינו הזקן⁴⁴ שצריך לחיות עם הזמן, ע"י לימוד הוראה מפרשת השבוע — יש בענין זה הוראה לכל אחד מישראל:

יהודי יכול לעשות חשבון, שלהיותו בן אברהם יצחק ויעקב, ויש לו את כל הענינים בירושה, ללא עבודה כלל — "הון עתק שלא עמל בו"⁴⁵, ובאופן שנעשה בעה"ב על הירושה, ע"ד מ"ש⁴⁶ "וישבו שם וירושה", ועד ש"תחת אבותיך יהיו בניך"⁴⁷, שעומד במקום המוריש ממש⁴⁸ — יכול להיות אצלו רגש של הגבהה ("פילן זיך געהויבן").

ועל זה אומרים לו, שצריך להיות אצלו ענין של ביטול — אל"ף זעירא, ודוקא עי"ז יוכל להיות אצלו הענין ד"ויקרא אל משה".

ובהמשך לזה בא גם הענין ד"וידבר גו' מאוהל מועד", שענינו הוא שלוקחים דברים גשמיים ועושים מהם משכן להקב"ה, דירה לו ית' בתחתונים⁴⁹; וגם כללות ענין הקרבנות (שאודותם מדובר בספר ויקרא) — קרבן מלשון קירוב⁵⁰, שהמטה מתקרב ועולה למעלה, ועי"ז נעשה הענין ד"ריח ניחוח"⁵¹: "ריח" — "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"⁵², ו"ניחוח" — מלשון "נחית דרגא"⁵³, שהו"ע ההמשכה מלמעלה למטה.

ולהעיר, שענין הקרבנות שייך גם בזמן הזה — כפי שמביא רבינו הזקן⁵⁴ ש"עכשיו שאין לנו קרבן .. התענית הוא במקום קרבן, כמ"ש בגמרא⁵⁵ שיהא מיעוט חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך וכו'"; ולא דוקא "תענית" (במשך יום שלם), אלא גם "כל מה שהאדם זוכח יצרו אפי' שעה קלה .. כגון שחפץ לאכול ומאחר סעודתו כו'⁵⁶".

ט. ובהמשך לזה⁵⁷ בא גם הענין דפרשת החודש, "החודש הזה לכם וגו'⁵⁸, שעוסקת בענין יצי"מ,

40 (ס' הבהיר סק"ט. בחיי פרשתנו א, ט. ועוד.

41 פרשתנו שם. ועוד.

42 תו"כ ופרש"י עה"פ.

43 יבמות סג, א. וראה תו"מ סה"מ שבט ע' שז. וש"נ.

44 תניא אגה"ת פ"ב.

45 ברכות יז, א.

46 תניא פכ"ז (לד, ב).

47 חסר קצת (הנו"ל).

48 בא יב, ב.

44 סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק ב"היום יום" ב חשון).

45 תניא פל"ג (מב, ריש ע"ב).

46 תהלים סט, לו.

47 שם מה, יז. וראה ב"ב סה, א. קנט, א"ב.

48 ראה צפע"נ שו"ת דווינסק ח"א

סקי"ח. וואראש ח"ב סקי"ח. מילואים יג, א.

מהדר"ת יט, א. וש"נ.

49 ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.

ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו. ובכ"מ.

ומיצי"מ באים למתן תורה, כמ"ש⁵⁹ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" — "תעבדון" דייקא, שנעשים עבד של הקב"ה, כמ"ש⁶⁰ "וזרע עבדיו ינחלוה", וכיון ש"עבד מלך מלך"⁶¹, נעשה יהודי מלך שמושל על ה"עיר קטנה זה הגוף"⁶², ו"אמר מלכא עקר טורא"⁶³ — שעוקר את היצה"ר ש"נדמה להם כהר"⁶⁴, עי"ז ש"הקב"ה עוזר לו"⁶⁵.

ועד שנעשים "ממלכת כהנים"⁶⁶, שפירושו "כהנים גדולים"⁶⁷, והיינו, שנוסף לכך שכל בני"הם כהנים (כפי שמשמע במכילתא⁶⁸) — שלכן יש להם שייכות לענינים שנתבארו בספר ויקרא שנקרא "תורת כהנים" (כפי שמאריך הרמב"ן בהקדמתו לספר ויקרא) — הרי הם גם כהנים גדולים.

אבל ההתחלה בזה היא — החירות מהשעבוד של היצה"ר, וכשמתבטל השעבוד של היצה"ר, אזי מתבטל גם שעבוד מלכויות מבחוץ, ועד שזוכים לגאולה האמיתית והשלימה — "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל"⁶⁹ — ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

י. בהמשך להמדובר לעיל אודות ג' הענינים שביום הש"ק זה: פרשת ויקרא, ר"ח ופרשת החודש — הנה בנוגע לשני הענינים דר"ח ופרשת החודש, הסדר בכמה שנים הוא באופן שתחילה קורין פרשת החודש, ולאח"ז בא ר"ח ניסן שאז קורין "ובראשי חדשיכם"⁷⁰; אבל בשנה זו שר"ח ניסן חל בשבת, באים שניהם באותו יום, וכמו בפעם הראשונה, ש"החודש הזה לכם"⁵⁸ נאמר בר"ח ניסן: "הראהו לבנה בחידושה ואמר לו .. כזה ראה וקדש"⁷¹.

והענין בזה:

"החודש הזה לכם" הוא — כפי שהענין דר"ח הוא בתורה, ואילו הענין דר"ח הוא — כפי שנמשך בפועל בעולם.

(59) שמות ג, יב.
(60) תהלים סט, לו.
(61) ספרי ופרש"י דברים א, ז. ועוד.
(62) נדרים לב, ב.
(63) ראה ב"ב ג, ב.
(64) סוכה נב, א.
(65) שם, ריש ע"ב. וש"נ.
(66) יתרו יט, ו.
(67) בעה"ט עה"פ. וראה אגדת בראשית פע"ט [פ].
(68) עה"פ (ושם: "ראוין היו כל ישראל לאכול בקדשים"). וראה לקו"ש ח"ח ס"ע 19 ואילך.
(69) ר"ה יא, רע"א. שמור"ר פט"ו, יא.
(70) פינחס כח, יא.
(71) פרש"י עה"פ.

(59) שמות ג, יב.
(60) תהלים סט, לו.
(61) ספרי ופרש"י דברים א, ז. ועוד.
(62) נדרים לב, ב.
(63) ראה ב"ב ג, ב.
(64) סוכה נב, א.
(65) שם, ריש ע"ב. וש"נ.
(66) יתרו יט, ו.
(67) בעה"ט עה"פ. וראה אגדת בראשית פע"ט [פ].
(68) עה"פ (ושם: "ראוין היו כל ישראל לאכול בקדשים"). וראה לקו"ש ח"ח ס"ע 19 ואילך.
(69) ר"ה יא, רע"א. שמור"ר פט"ו, יא.
(70) פינחס כח, יא.
(71) פרש"י עה"פ.

(59) שמות ג, יב.
(60) תהלים סט, לו.
(61) ספרי ופרש"י דברים א, ז. ועוד.
(62) נדרים לב, ב.
(63) ראה ב"ב ג, ב.
(64) סוכה נב, א.
(65) שם, ריש ע"ב. וש"נ.
(66) יתרו יט, ו.
(67) בעה"ט עה"פ. וראה אגדת בראשית פע"ט [פ].
(68) עה"פ (ושם: "ראוין היו כל ישראל לאכול בקדשים"). וראה לקו"ש ח"ח ס"ע 19 ואילך.
(69) ר"ה יא, רע"א. שמור"ר פט"ו, יא.
(70) פינחס כח, יא.
(71) פרש"י עה"פ.

והסדר בזה — שלפעמים יש הפסק זמן בינתיים, שתחילה בא הענין כפי שהוא בתורה, ורק לאחרי משך זמן הרי זה נמשך בפועל בעולם, ולפעמים נעשית ההמשכה מהתורה לעולם באופן ד"עד מהרה ירוץ דברו"⁷²; אבל גם אז הסדר הוא שתחילה ישנו הענין בתורה ואח"כ נמשך בעולם, אלא שההמשכה היא תיכף ומיד.

יא. המשך הענין, שג' ענינים אלו הם ג' הענינים דעולם שנה ונפש — ראה במאמר פ"ז-ח⁷³.

יב. וזוהי ההוראה שלמדים מקביעות שנה זו שכל ג' ענינים אלו באים ביחד — שיש סיוע ונתינת כח להמשיך מבחי' נפש לבחי' עולם ועד לבחי' שנה, שזהו מה שנמשך ביום הש"ק זה.

— בנוגע לכל ימי השבוע, יש לומר שהם שייכים רק לפרשת השבוע (פ' ויקרא), ולא לשאר עניני הקריאה בתורה (הקריאה של ר"ח ופרשת החודש) שבאים באופן של הוספה, ועדיין צ"ע בזה; אבל בנוגע ליום הש"ק שבו קורין את כל ג' הקריאות, בודאי נמשך בו סיוע ונתינת כח הנ"ל.

וכמו כל הענינים שתלויים במעשינו ועבודתינו, כן הוא גם בענין זה — שנעשה ע"י ההוספה בלימוד התורה (החל מקריאת התורה), ועד באופן נסי, בהתאם לתוכן הקריאה דפרשת החודש: "החודש הזה לכם", שעל זה אמרו רז"ל⁷⁴ "משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע להם ראש חודש של גאולה".

ועי"ז יוצאים מהגלות — "כימי צאתך מארץ מצרים"⁷⁵, עם כל הנפשות, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"⁷⁶, כולל גם חלקו בעולם, "כספם וזהבם אתם"⁷⁷, עד ש"לא תשאר פרסה"⁷⁸, ויתירה מזה, באופן ד"אראנו נפלאות"⁷⁵, היינו, שהגאולה העתידה תהי' באופן של "נפלאות" לגבי יצי"מ, כיון שאז יהי' ענין הראי' — "אראנו" (ולא כמו ביצי"מ שהיתה באופן ד"פני לא יראו"⁷⁹), כביאת משיח צדקנו, בעגלא דידן.

* * *

(75) מיכה ז, טו.

(76) בא יו"ד, ט.

(77) ישעי' ס, ט.

(78) בא שם, כו.

(79) תשא לג, כג.

(72) תהלים קמז, טו. וראה לקו"ת ס"פ

קרח. ובכ"מ.

(73) בסופו (לעיל ע' 378 ואילך). וראה

גם מכתב "ערש"ק המשולש בחודש הגאולה" שנה זו (אג"ק חכ"ז ע' קיז).

(74) שמור"ר שבהערה 69.

יג. מאמר (כעין שיחה) ד"ה החודש הזה לכם ראש חדשים.

* * *

יד. בנוגע ללימוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, נתעכב על הפסוק "והסיר את מוראתו בנוצתה" (בקאפיטל א' פסוק ט"ז), ובפירוש רש"י יש ד"ה "מוראתו" וד"ה "בנוצתה", ובשניהם יש כו"כ דיוקים.

אך לפני"ז יש עוד ענין — שבעמדנו בר"ח ניסן, הרי זה דבר בעתו לחזור ולעורר ע"ד ההשתדלות לספק ליהודים צרכי הפסח, ובעיקר — מצה שמורה, מיכלא דמהימנותא ומיכלא דאסוותא⁸⁰ (כמדובר כמ"פ וגם נדפס כבר⁸¹), באופן שכל אחד יעסוק בזה, ע"י טירחא בגופו וגם בנשמתו — ע"י הדיבור עם אלו שיש להם השפעה על אחרים, כך, שמספר גדול יותר של יהודים יקבלו מצה שמורה לחג הפסח, ועכ"פ עבור ה"סדר", ולכל הפחות — כזית מצה.

ויש לעסוק בזה באופן של זריזות, כאילו ה' זה דבר חדש שמעולם לא שמעו אודותיו, שאז עושים זאת בזריזות, ובאופן שנוגע לו הדבר, ובלשון הידוע: "אשר קרהו"⁸².

טו. וענין זה קשור גם עם המבואר לעיל במאמר⁸³ — שמיוסד על מאמר של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (שבמוצאי ש"ק זה, ב' ניסן, הוא יום ההילולא שלו) ד"ה החודש הזה לכם תרס"ו⁸⁴ (שנדפס זה עתה⁸⁵):

במאמר הובא מ"ש בעקדה⁸⁶ אודות ב' אופני ההנהגה של הקב"ה: הנהגה טבעית והנהגה נסית, ונתבאר, שהנהגה נסית באה דוקא ע"י עבודת האדם בכח עצמו.

וזהו גם ענין המצה — שהרי כדי לצאת י"ח אכילת מצה צ"ל דוקא מדבר שיכול לבוא לידי חימוץ⁸⁷, ובזה צ"ל עבודת האדם, לשמור שלא יחמיץ (משא"כ במין שנברא ע"י הקב"ה באופן שלא יכול לבוא לידי חימוץ, ללא צורך בעבודת האדם).

(80) זח"ב כפג, ב. תאריך ה"פתח דבר" — כ"ף מ"ח,

(81) ראה גם תר"מ ח"ס ס"ע 60. וש"נ. ה'תשל"א.

(82) אסתר ד, ז, ו, יג. וראה סה"ש תש"ג (86) בא עה"פ יב, ב (שער לח).

ע' 44. תש"ה ע' 73. (87) פסחים לה, א. רמב"ם הל' חמץ

(83) לעיל ע' 371 ואילך. ומצה פ"ו ה"ד. שו"ע אדה"ז או"ח רסתנ"ג.

(84) המשך תרס"ו ע' קנו [רה] ואילך. וש"נ.

וזוהי גם ההוראה בנוגע לפועל מהענין ד"שבעת ימים מצות תאכלו"88 — שצריך להיות ענין העבודה, ובאופן שיומשך על כל השנה כולה, ודוקא עיי"ז יכול להיות הענין דיצי"מ — הנהגה נסית.

ויש להוסיף שענין המצה בעבודה נוגע הן מכאן ולהבא והן בנוגע לעבר:

מכאן ולהבא — כידוע מ"ש בכתבי האריז"ל⁸⁹ ש"הנזהר ממהשווה חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה" (כפי שנתבאר בזה בשנים שלפנ"ז⁹⁰).

ובנוגע לעבר — מצד ענין הרפואה שבמצה (מיכלא דאסוותא), ועד לרפואה שהיא לא רק "מכאן ואילך, כבעל מום שנתרפא שמקצת שמו עליו" (שבאופן כזה הם רוב הרפואות), אלא באופן שעוקרת את החולי מתחלתו (כמו בתשובה — ש"מביאה רפאות לעולם, שנאמר⁹¹ ארפא משובתם" — לא רק מיראה, שעל ידה זדונות נעשו לו כשגגות, אלא מאהבה, שעל ידה זדונות נעשו לו כזכיות)⁹², כמבואר בדרושי רפאני ה' וארפא⁹³ ובכמה דרושים שכאשר הרפואה היא מבחי' "אני ה' רופאך", הרי זה באופן ש"כל המחלה גו' לא אשים עליך"⁹⁴ מלכתחילה (כפי שמבאר הרגצ'ובי⁹⁵ ע"ד הנגלה).

ועד שע"י התשובה פועלים את הגאולה בקרוב ממש, כשם שהתשובה היא בשעתא חדא⁹⁶.

טז. בנוגע לפירוש רש"י על הפסוק⁹⁷ "והסיר את מוראתו בנוצתה": "מוראתו" — "מקום הראי"⁹⁸ (המקום שבו מתקבץ האוכל⁹⁹) וזה הזפק". ועז"נ "והסיר את מוראתו", שהכהן צריך להסיר את הזפק ולהשליכו כו'.

"בנוצתה" — (שצריך להשליך לא רק את הזפק ("מוראתו") לבדו, אלא יחד) "עם בני מעי' ("בנוצתה"), ונוצה (אינה נוצה כפשוטה, אלא)

88) שם, טו.	95) צפע"נ לרמב"ם הלי' תשובה פ"ב ה"ב
89) הובא בבאה"ט או"ח רסתמ"ז. וראה	בסופה. וראה לקר"ש חל"ב ע' 72 ואילך.
90) זח"ג רפב, ב (ובנצו"ז שם).	96) זח"א קכט, סע"א.
91) ראה גם תר"מ חל"ט ע' 273. וש"נ.	97) פרשתנו א, טז.
92) הושע יד, ה.	98) כ"ה ("ראי") בכמה כת"י ודפוסים
93) יומא פו, א"ב ובפרש"י.	ראשונים (ובלשון חכמים: רעי). וראה גם
94) ראה ד"ה זה תשכ"א (תר"מ ח"ל ע' 302 ואילך). וש"נ.	פרש"י נחום ג, ו. צפני' ג, א.
95) בשלח טו, כו.	99) ראה פרש"י חולין נו, א.

לשון דבר המאוס, כמו כי נצו גם נעו¹⁰⁰. וזהו שתרגם אונקלוס באוכלי'. וזהו מדרשו של אבא יוסי בן חנן שאמר¹⁰¹ נוטל את הקורקבן (חלק מבני המעים שבו מתעכל האוכל) עמה". ומביא פירוש נוסף: "ורבותינו ז"ל אמרו¹⁰² קודר סביב הזפק בסכין כעין ארובה, ונוטלו עם הנוצה (היינו ש"נוצתה" היא הנוצה) שעל העור".

ואח"כ מסיים רש"י: "בעולת בהמה, שאינה אוכלת אלא באבוס בעלי", נאמר¹⁰³ והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר, בעוף שנזון מן הגזל, נאמר⁹⁷ והשליך את המעים שאכלו מן הגזל".

ויש בזה המון דיוקים וקושיות, כדלקמן.

יז. בד"ה "מוראתו":

(א) מדוע לא מביא רש"י ראי' ומקור לפירושו ("מצאתי לו חבר", כדרכו בכ"מ) ש"מוראתו" הוא "לשון ראי'", וכמו בהמשך הפסוק: "בנוצתה", ש"נוצה לשון דבר המאוס (ומביא ראי' לפירושו) כמו כי נצו גם נעו"; ועד"ז בפסוק שלפנ"ז¹⁰⁴: "ונמצה דמו", "לשון מיץ אפים¹⁰⁵, כיון¹⁰⁶ אפס המץ". ואילו כאן, הנה למרות ששאר פשטני המקרא (כמו ראב"ע) מחפשים ראיות לפירוש "מוראתו", מפרש רש"י בפשטות "מוראתו — לשון ראי'"; וגם לא אומר ש"לא מצאתי לו חבר"? [כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שיש עוד דיוקים בפירש"י זה].

יח. בד"ה "בנוצתה":

(ב) הפירוש הפשוט ד"נוצתה" הוא — נוצה ממש, כפי שמביא רש"י בפירוש רבותינו ז"ל: "הנוצה שעל העור", ללא צורך בראיות, כיון שהבן חמש למקרא יודע זאת מעצמו. וא"כ, מהו הכרחו של רש"י לפרש ש"נוצתה" הם בני המעים, כיון ש"נוצה" הוא "לשון דבר המאוס" — שאף שמביא ראי' לדבר, הרי הראי' היא מפסוק בנ"ך, ואילו בדרך כלל הפירוש ד"נוצה" הוא כפשוטו, וכפי שהקשה הרמב"ן על פירוש רש"י, ש"איננו נכון, שאין נוצה בשום מקום אלא נוצה ממש"? —

(ג) גם אם מאיזו סיבה שתהי' לא מסתפק רש"י בפירוש ש"נוצתה" היא נוצה ממש, אלא צריך לפרש גם שהוא לשון דבר המאוס — הי'

100) איכה ד, טו (ובפרש"י שם: "נצו —

לשון סרחון ולכלוך, כמו מוראתו בנוצתה,

דמתרגמינן באוכלי'").

101) זבחים סה, סע"א.

102) זבחים שם — דעת דבי רבי

ישמעאל.

103) פרשתנו שם, יג.

104) שם, טו.

105) משלי ל, לג.

106) ישעי' טז, ד.

צריך לפרש תחילה הפירוש הפשוט, נוצה ממש, ואח"כ להוסיף הפירוש שהוא לשון דבר המאוס [כדרכו בכ"מ, שמפרש תחילה הפירוש הפשוט, אלא שכאשר יש עדיין איזה קושי, מוסיף עוד פירוש מדברי רבותינו ז"ל, אלא שהוא רחוק יותר מפשש"מ, שלכן הובא רק בתור פירוש שני, ואילו הפירוש הקרוב אל הפשט הוא הפירוש הראשון]; ולמה כאן הופך רש"י את הסדר — שבפירוש הראשון מפרש "נוצה לשון דבר המאוס" (היפך הפירוש הפשוט שהוא נוצה ממש), ורק בפירוש השני מביא מ"רבותינו ז"ל" הפירוש הפשוט שהוא "הנוצה שעל העור"?!

(ד) מדוע מוסיף רש"י "וזהו מדרשו של אבא יוסי בן חנן שאמר נוטל את הקורקבן עמה" — הרי אין ענינו של רש"י לפרש מדרשם של חכמי ישראל, כי אם לפרש פשוטו של מקרא?!

(ה) בפירוש רבותינו ז"ל ש"קודר סביב הזפק בסכין כעין ארובה וכיו" — למאי נפק"מ פרטי הדברים: (א) "קודר .. בסכין", (ב) "כעין ארובה"?

ואע"פ שכן הוא לשון הברייתא, הרי מדובר כמ"פ שרש"י אינו מוגבל להשתמש בלשון ההלכה, אלא מביא רק מה שנוגע לפירוש פשוטו של מקרא, וא"כ אינו מובן:

(א) מהו הצורך להדגיש בפשוטו של מקרא ש"קודר .. בסכין" דוקא, ולא בדבר אחר?

[וכמו שרש"י אינו מפרש מ"ש¹⁰⁷ "ושחט", שצ"ל בסכין דוקא, כי, בפשוטו של מקרא אין הכרח שצ"ל בסכין דוקא, אלא יכול להיות גם במגל או בצור וכיו"ב, גם אם אינם מתאימים לפרטי הדינים ע"ד ההלכה].

(ב) מהי כוונת רש"י לשלול במ"ש "כעין ארובה"?

(ו) בפיסקא האחרונה, בנוגע לחילוק בין עולת בהמה לעולת העוף — הרי פירוש רש"י אינו ספר שמבאר טעמי המצוות, ולמה צריך לבאר הטעם שבעולת העוף אמרה תורה שצריך להשליך את בני המעים, ולא להקטירם כמו בעולת בהמה; וכמו שרש"י אינו מבאר שאר החילוקים בין עולת בהמה לעולת העוף שנתבארו במדרשי חז"ל.

(ז) גם אם רש"י צריך לבאר הטעם ש"בעוף .. נאמר והשליך" בניגוד לעולת בהמה — הי' צריך להביא רק ש"בעולת בהמה .. נאמר .. והקטיר", ולמה מוסיף גם מ"ש "והקרב והכרעים ירחץ במים"?

(ח) מהי השייכות של החילוק בין עולת בהמה (שנאמר בה "והקטיר") לעולת העוף (שנאמר בה "והשליך") לאריכות הדברים לפנ"ז בפירוש "בנוצתה", שלכן באו הדברים בהמשך ובד"ה אחד — דלכאורה הי' לו לרש"י לפרש זאת בד"ה בפ"ע, על תיבת "והסיר" או "והשליך"?
 (ט) הדיוק הידוע בנוגע לאמירת דבר בשם אומרו — מדוע מזכיר רש"י שמו של בעל המאמר: "מדרשו של אבא יוסי בן חנן"?
 וכמדובר כמ"פ שכל הדיוקים שבפירוש רש"י צריכים להיות באופן המוכרח בפשטות הכתובים דוקא, שזהו ענינו של פירוש רש"י. וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

יט. הביאור בנוגע להערות אמו"ר על אגרת התשובה — הקשר של ההערה הראשונה על התיבות "עשר או עשרים"¹⁰⁸, עם ההערה האחרונה על התיבות "כפול ומכופל"¹⁰⁹ — נכלל בלקו"ש חל"ט ע' 116 הערה 34.

כ. ויש להוסיף ולבאר ענין כללי בנוגע לשם "אגרת התשובה"¹¹⁰:
 ובהקדים — שידוע גודל הדיוק של רבינו הזקן בכל עניניו ופעולותיו, וכפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, בעל ההילולא, בשיחה הידועה¹¹¹, שבהיותו למטה הי' רבינו הזקן כמו למעלה, והיכן למעלה — בעולם האצילות! ולכן, בשעה שלמעלה הי' ענין של דורמיטא, הי' גם אצלו למטה ענין של דורמיטא, באופן שלא הי' צריך לשכב לישון ("לייגן זיך שלאָפן"), כפי שנהג ר' הלל מפאָריטש, אלא הי' מתנמנם מעצמו.

וכל זה — אפילו בתור איש פרטי, לא בתור נשיא, ועאכו"כ בתור נשיא בישראל, בודאי היו כל עניניו בתכלית הדיוק, ועאכו"כ בנוגע לענין שמהוה הוראה נצחית לדורי דורות, כמו ספר שנדפס¹¹², ובפרט ספר התניא¹¹³, שהוא תורה שבכתב של תורת החסידות¹¹⁴.

108 תניא אגה"ת פ"ג. לקוטי לוי"צ הערות לספר התניא ע' כט.
 109 שם ספ"ט. לקוטי לוי"צ שם ע' לג.
 110 סעיף זה — נדפס בלקוטי ביאורים בספר התניא (קאָרף) ח"ב ס"ע ה ואילך.
 111 ראה סה"ש תורת שלום ס"ע 12
 ואילך. ס"ע 42 ואילך. ס"ע 57 ואילך.
 112 ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' שפב.
 113 ראה גם תו"מ חנ"ט ע' 318 הערה 43. וש"נ.
 114 ראה אג"ק שם ח"ד ע' רסא. וש"נ.

ולאחרי כל זה, הנה בנוגע לקביעת השם של חלק שלישי דספר התניא,

— והרי רבינו הזקן מפליא בשער היחוד והאמונה² גודל ענין השם, שהחיות של כל דבר נמשכת ע"י השם שבו נקרא הדבר, ומורה על תוכנו וכו' —

בחר רבינו הזקן דוקא השם "אגרת התשובה",

— שזהו השם שמופיע בדפוס ראשון של אגה"ת בשקלאָוו תקס"ו ("חלק שלישי הנקרא בשם אגרת התשובה"), בחייו של רבינו הזקן, ובסמיכות למקום מגוריו, ועיירה חסידית, כך שבודאי הי' הדבר בהסכמת רבינו הזקן שקבע את השם —

בה בשעה שבנוגע ל"אגרת" כותב רבינו הזקן בתו"א¹¹⁵ (אודות מגילת אסתר שנקראת "אגרת" — "דברי האגרת הזאת"¹¹⁶) ש"אינו נכתב אלא לפי שעה בלבד, ולא להתקיים כלל, כי הרי אחר קריאתו את האגרת יקחנו וישרפנו או משליכו ואין צריך לו עוד לעולם" (לא כמו ספר שהו"ע נצחי) — שבודאי לא שייך לומר כן על דבר-תורה של רבינו הזקן, ובפרט על חלק שלם בספר התניא!

ובפרט כשמדובר אודות ענין התשובה (אגרת התשובה), שכל ענינה הוא לפעול ענין של קיום באופן נצחי, שלאחרי שנפסק החבל כו', יחזור ויקשרנו בקשר "כפול ומכופל", "שאז הוא קשר של קיימא"¹⁰⁹, שאי אפשר לנתקו,

— וע"ד פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹⁷ בנוגע ליי"ט כסלו, שזהו בדוגמת שטר שיצא עליו ערעור ונתקיים בכ"ד, ששוב אי אפשר לחזור ולערער עליו, והיינו, שנעשה ענין נצחי —

ועאכו"כ כשמדובר אודות תשובה עילאה,

— שהרי עיקר ענינה של אגה"ת הוא לתקן את הענין הידוע¹¹⁸, שבשביל זה יש צורך בתשו"ע דוקא (כמבואר באגה"ת¹¹⁹), שזוהי דרגא נעלית בתשובה שעלי' אמרו¹²⁰ שב"מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד בו". וכמדובר פעם¹²¹ הדיוק בזה, שאף

(119) פ"ד. פ"ט.

(120) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

(121) ראה תו"מ חס"ב ע' 138. וש"נ.

(115) מג"א (הוספות) קיט, א.

(116) אסתר ט, כו.

(117) סה"ש תשא ע' 159.

(118) ראה גם תו"מ חנ"ה ע' 239. וש"נ.

שיש גירסא נוספת: "אינם עומדין"¹²², בוחר רבינו הזקן¹²³ את הגירסא "אין צד"ג יכולים לעמוד בו", היינו, שלא זו בלבד שאין עומדים שם בפועל, אלא עוד זאת, שאין זה ביכלתם כלל — הרי בודאי שהיא ענין נצחי.

ואעפ"כ נקבע שמה "אגרת התשובה" דוקא, ולא רק כמו מגילת אסתר, ש"נקראת ספר ונקראת אגרת"¹²⁴, אלא נקראת רק "אגרת", שלכאורה הרי זה היפך ענין הנצחיות.

ולהעיר שהמהדורא קמא (שגם היא נכתבה ע"י רבינו הזקן) לא נקראת "אגרת התשובה", אלא יש רק כותרת "לבאר עניני תשובה בקצרה"¹²⁵, ודוקא במהדורא תניינא, מהדורא בתרא, קבע רבינו הזקן את השם "אגרת התשובה".

בנוגע לשם "אגרת הקודש", יש לתרץ ע"פ מ"ש בהסכמת הרבנים בני הגאון המחבר: "בשם אגרת הקודש נקראו שרובם היו אגרת שלוח מאת כ"ק כו",

— אף שאין זה תירוץ מרווח, שכן, וכי משום שענינים אלו נכתבו באגרות ששלח, אינם דברי תורה של רבינו הזקן?! ובודאי היו יכולים לקרותם בשם "לקוטי אמרים" או "לקוטי כתבים", ולא "אגרת הקודש" —

אבל בנוגע לאגה"ת, שאינה אגרת ששלח רבינו הזקן, אלא ביאור עניני תשובה — אינו מובן כלל מדוע נקראת בשם "אגרת התשובה" דוקא?!

וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

כא. ידוע שכל ענין שנאמר בתושב"כ הוא ענין נצחי, כדמוכח מהדין שהמתפיס בשבועה שנשבע משה ליתרו, כמ"ש¹²⁶ "ויואל משה", חלה השבועה¹²⁷, כי אע"פ ששבועה זו הותרה ובטלה, מ"מ, כיון שהיא כתובה בתושב"כ (ולא כמו תושבע"פ, שהיא גם דבר ה', אלא שלא

(124) מגילה יט, סע"א.

(125) לקו"א מהדו"ק (קה"ת תשמ"ב) ע' תצט.

(126) שמות ב, כא.

(127) ראה נדרים סה, א.

(122) ברכות לד, ב.

(123) ראה תו"א מג"א צט, א. לקו"ת

אחרי כט, א. במדבר יד, ד. חוקת סב, רע"ד.

פינחס עח, ד. דרושי ר"ה נח, ד. סוכות פא,

רע"א. ובכ"מ.

נקבעה בכתב), הנה לא זו בלבד שהסיפור הציווי והתוצאה הם נצחיים, אלא גם הענין עצמו קיים תמיד¹²⁸.

ועד"ז בנוגע לענינים שנאמרו בתושב"כ בנוגע לר"ח ניסן — "ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה"⁵⁸, ו"יום השמיני" למילואים, שנטל עשר עטרות (השנויות בסדר עולם)¹²⁹, שבו הוקם המשכן — שכל ענינים אלו קיימים גם עתה.

ועד"ז בנוגע להמסופר בתנ"ך אודות השמחה שהיתה בשעה שטיהרו וקידשו את ביהמ"ק בזמנו של חזקי',

— ע"ד חנוכת המשכן, וכן חנוכת ביהמ"ק שבנה שלמה, שחגגו במשך "שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום"¹³⁰ [ועד כדי כך, שמצד גודל השמחה לא התענו ביוהכ"פ, ולא זו בלבד שלא נחשב לחטא, אלא אדרבה כו'¹³¹, וע"ד העילוי דפורים לגבי יוהכ"פ (שהוא רק "כפורים"¹³²), שבו נפעל אותו הענין, אבל לא ע"י תענית, אלא באופן ש"חייב כו' לבסומי"¹³³], עד ש"וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב"¹³⁴,

שכל זה הי' בזמן ש"וישב שלמה על כסא ה"¹³⁵, וכל הענינים היו כסדרן כו'; אבל לאח"ז הי' ענין של חטא, והכניסו לביהמ"ק ענינים בלתי רצויים וכו', עד שבא חזקי' [שעליו נאמר בגמרא במסכת סנהדרין¹³⁶ שביקש הקב"ה לעשותו משיח, והרי ענינו של משיח הוא תשובה¹³⁷] ועורר את בני" לחזור בתשובה, לטהר את ביהמ"ק ולקדשו כו' —

שמאורע ענין זה התחיל בר"ח ניסן, כמ"ש¹³⁸ "ויחלו באחד לחודש הראשון לקדש וגו'".

וכן לאח"ז בימי עזרא, שהיו כאלו מבנ"י שנשאו נשים נכריות, ועזרא דרש מהם להבדל מהן, וכולם הסכימו לכך, ואכן קיימו זאת בפועל "עד יום אחד לחודש הראשון"¹³⁹.

כב. וענין זה נוגע גם בימינו אלו:

כמדובר כמ"פ, ישנה גם עכשיו מציאות שרוצים ליקח נשים נכריות

(134) שם, סו.

(135) דברי הימים-א כט, כג.

(136) צד, א.

(137) ראה סנהדרין צז, ב. רמב"ם הלי'

תשובה פ"ז ה"ה. זח"ג קנג, ב. הובא בלקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(138) דברי הימים-ב כט, יז ואילך.

(139) עזרא י"ד, יז.

(128) ראה מפענח צפונות וצפע"נ שנסמנו

בלקו"ש ח"ח ע' 151.

(129) ר"פ שמיני ובפרש"י.

(130) מלכים-א ת, סה.

(131) מו"ק ט, א. הובא בפרש"י ורד"ק

ע"פ.

(132) ראה תקו"ז תכ"א (נז, ב).

(133) מגילה ז, ב.

כו'. וכששואלים אותם: היתכן?! הרי עזרא בשעתו דרש שיבדלו מהנשים הנכריות, והסכימו לכך, וא"כ, איך מסכימים עתה שיקחו נשים נכריות?! — הנה המענה שלהם הוא, שעזרא חי בארץ ישראל, ואילו עתה באה הדרישה מברוקלין!...

ובכן: מזה גופא שהמענה היחידי שיש להם להשיב הוא שזוהי הוראה שבאה מברוקלין ולא מא"י, מוכח, שהם מודים שהטענה עצמה היא טענה צודקת!

[וע"ד המסופר אודות דברי רבינו הזקן¹⁴⁰ בנוגע להאשמות והשקרים שאין בהם ממש שטפלו המתנגדים על החסידים — שמזה גופא מוכחת אמיתית וצדקת הנהגת החסידים, שלא היו יכולים למצוא שום טענות נגדם, מלבד מאשר לבדות האשמות ושקרים שאין בהם ממש].

ובנוגע לגופו של ה"מענה" — הנה:

לכל לראש — אין זו הוראה מ"ברוקלין", אלא הוראה מ"הר סיני", שהרי זה פסוק מפורש בתורה, ועד לפס"ד מאויים בדברי הרמב"ם¹⁴¹ (מיוסד על דברי הגמרא¹⁴²) ש"הבן מן הכותית אינו בנו, שנאמר¹⁴³ כי יסיר את בנך מאחרי, מסיר אותו מלהיות אחרי ה'!

והגע עצמך: יהודי לא יכול להיות גוי. אין מציאות כזו. אפילו הקב"ה כביכול אינו יכול לעשות זאת, וכמו "להחליפם באומה אחרת ח"ו, אי אפשר"¹⁴⁴. ואעפ"כ, נתן הקב"ה ליהודי כח ויכולת לגרום לכך שבמקום שיולד יהודי — יולד גוי, כיון שהבן מן הכותית אינו בנו, כך, שהוא מסיר אותו מלהיות אחרי ה'!

וכיון שכן, אין צורך לקבל הוראה מברוקלין; יש לפתוח חומש, גמרא ורמב"ם,

— והרי גם בא"י יש חומשים וגמרות וספרי רמב"ם... ויש שם ב"ה גם יהודים שידועים לקרוא ללא נקודות [לא כמו אלו ששלחו לוינה כדי "לגיייר" את הנשים הנכריות, וכפי שנתברר, היו ביניהם גם כאלו שלא ידעו לקרוא ללא נקודות!] —

ואז יראו את ההוראה כיצד צריך להתנהג בענין זה.

140) ראה אג"ק שלו ע' של ואילך. וראה
גם תו"מ חס"ב ריש ע' 85.
141) ה"ל איסור"ב פ"ב ה"ז. וראה גם
תו"מ שם ע' 399. וש"נ.
142) יבמות ק, ב.
143) ואתחנן ז, ד.
144) ראה קידושין לו, א. שו"ת הרשב"א
ח"א סקצ"ד. רות רבה פתיחתא ג. פסחים פז,
א.

זאת ועוד: אם הטענה היא על כך שדורשים זאת מברוקלין —
הנה אדרבה: שידרשו זאת מארץ ישראל!

דברתי עם יהודי מא"י ושאלתי אותו: למה בא"י לא שואלים
שאלה זו — היתכן לאפשר לקיחת נשים נכריות? והשיב לי, שאינו יכול
לשאול שאלה זו, כיון שאז יהי' גרוע יותר. וכששאלתי מה יהי' יותר
גרוע, ומה כבר יכול להיות יותר גרוע? השיב, שיש בטבריא 17 זוגות
של יהודים וגוים, ואף אחד לא יודע מזה, ואם הוא ישאל שאלה, אזי
יוודע הדבר. ואמרת לך: אדרבה, כיון שאתה יודע עובדה זו, בודאי יודע
אתה גם פרטי הדברים, מי הם אותם 17 זוגות, והיכן הם גרים, וא"כ,
מדוע אינך מרעיש על זה?! ואם לא להרעיש — לכל הפחות לשאול!
— כאשר אף אחד לא יודע ואף אחד לא שואל, הרי זה גרוע יותר, כיון
שמחשיבים זאת בתור גיור!

ולהעיר מהפתגם¹⁴⁵ שכשם שאין טוב בעולם שלא מעורב בו רע,
כך גם אין רע שלא מעורב בו טוב, ובנדו"ד, הצד הטוב שבזה הוא,
שכאשר המענה היחידי שלהם הוא שמתרעמים על כך שההוראה באה
מברוקלין ולא מא"י, הרי זה מוכיח שהם בעצמם מודים שזוהי טענה
צודקת, שאכן צריך להבדל מהנשים הנכריות, כהוראת עזרא!
וע"פ האמור לעיל שכל ענין שנאמר בתושב"כ הו"ע נצחי, הרי
מובן שכן הוא גם בנוגע להמסופר בתנ"ך שבימי עזרא הסתיים שילוח
הנשים הנכריות בר"ח ניסן, שזהו ענין נצחי, ויה"ר שגם עכשיו יסתיים
ענין זה, ושוב לא יצטרכו עוד לדבר על זה.

כג. ולעת-עתה, כיון שכבר מדברים על זה — ישנו ענין נוסף:
שאלו אצלי: מדוע הפסקתי לדבר אודות גיור וינה? ובכן, הסיבה
לכך היא, בגלל שלאחרי שנעשה רעש בזה, התחילו לנהל משא ומתן
כו', ולכן לא רציתי לדבר על זה. אבל עכשיו נתגלה כבר שגיירו שם 54
אנשים שלא כהלכה [כולל גם מקרים שזה שחותם על תעודת הגיור לא
הי' שם בכלל בשעת מעשה], ונוסף לזה, ל-250-300 אנשים נתנו
תעודות-נייר שהם יהודים ללא גיור כלל!¹⁴⁶

[ואין מה לטעון שהדיעות שלי אינם נכונות, כיון שיש עדים
כשרים — רבנים ששלחו לשם וראו את המצב!].

וענין זה הוא גרוע יותר מאשר גיור שלא כהלכה:

(145) ראה לקו"ד ח"א פז, א [ע' קסו]. (146) ראה גם מכתב כ"ח סיון שנה זו
[אג"ק חכ"ז ע' קעה].

גיור שלא כהלכה, כמו גיור רפורמי, קשור באופן רשמי עכ"פ עם ענין של דת; זהו אמנם גיור שלא קשור עם ברית מילה וטבילה במקוה, אלא רק עם תשלום של 25 דולר... אבל באופן רשמי הרי זה קשור עם דת — מוסד של "רבנות", "ראב"י"י וכ'.

וע"ד "גירי אריות"¹⁴⁷, שזהו ענין של גיור, אלא שהגיור הוא שלא לשמה, כי אם בגלל סיבה אחרת.

משא"כ גיור וינה — לא קשור בכלל עם ענין של דת; זהו משרד שקשור עם "עלי", שבו מציעים לגוי שבא לגור בא"י לומר שקר ולחתום על כך שהוא יהודי (לא רק שרושמים את הגוי בתור יהודי), כיון שבלאה"כ לא יוכל לקבל דירה... ולכן, כדי שלא יתבזה בפני ילדיו בגלל שאין לו דירה, כדאי לו להרשם מלכתחילה בתור יהודי — כך שהוא חושב שמדובר אך ורק אודות דירה, ולא עולה בדעתו שזהו ענין שקשור עם דת, ולכן, יש כאלו שהגיעו לא"י ביחד עם ה"צלמים", ותלו אותם בדירות שקיבלו בגלל שנרשמו בתור יהודים, והם תולים שם עד היום! מהו הצורך לרשום אותו בתור יהודי?! רצונך לתת לו דירה, תן לו דירה בתור גוי, אבל למה לרשום אותו בתור יהודי?! — ההסברה היחידה שיש לי על זה היא, שרוצים לנהל מלחמה על ה' ועל משיחו, ללכת נגד התומ"צ!

ועד שזה אפילו לא קשור עם עלי, שכן, ע"פ חוק השבות, רח"ל, הנה אפילו גוי או גוי' שאחד הסבים שלהם ה' יהודי, נותנים לו חלק בא"י יחד עם כל בני"י!

ולאחרי כל זה, מוסיפים ומכריזים שזהו הישג דתי, כיון שעיי"ז תהי' עלי גדולה — בה בשעה שהאמת היא שעיי"ז מחריבים את א"י, כיון שמכניסים לא"י גוים, שאינם בכלל ההבטחה שהבטיח הקב"ה את א"י "לזרעך אחריו"¹⁴⁸, זרעך המיוחס אחריו¹⁴⁹.

כד. וכאן המקום לסיים משנ"ת¹⁵⁰ בפירושו רש"י בפ' תשא על הפסוק¹⁵¹ "לך עלה מזה אתה והעם", "כאן לא נאמר ועמך" (כמו בפסוק¹⁵² "לך רד כי שחת עמך"):

(147) ראה יבמות כד, ב.
 (148) ויחי מח, ד.
 (149) ע"ד יבמות שבעה ערה 142.
 (150) שיחת ש"פ תשא סכ"ו (לעיל ע' 346). וש"נ.
 (151) לג, א.
 (152) שם לב, ז.

(147) ראה יבמות כד, ב.
 (148) ויחי מח, ד.
 (149) ע"ד יבמות שבעה ערה 142.

הביאור ש"והעם" בפסוק זה קאי על אלו מהערב רב שחטאו בעגל ללא עדים וללא התראה, ולא נבדקו כסוטות, שעז"נ¹⁵³ "וישק את בני ישראל" דוקא, ולא הערב רב — נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 408 ואילך.

כה. ובנוגע לעניננו:

רש"י אומר דבר מוזר ("א מאדנער וואָרט") בנוגע ל"עמך"¹⁵² — "ערב רב שקבלת מעצמך וגיירתם. הם שחתו והשחיתו", היינו, שהם בעצמם היו מושחתים, והם אלו שהשחיתו את בני".

והסיבה לכך שהתורה מספרת זאת — לא כדי לספר בגנותם של ישראל שבאותו הדור ח"ו, אלא כדי שאם יהי' עוד הפעם ענין כזה, ידעו שהגוים שמכניסים אותם בין בני", כמו אלו שמגיירים בוינה שלא כהלכה, וכן אלו שנותנים להם תעודות שהם יהודים ללא גיור כלל — הם אלו שמשחיתים וגורמים חורבן לבני".

ועוד זאת, שגורמים חורבן לארץ ישראל, וכפי שרואים גם בכך, שאותו אחד שבמאורע של שליט¹⁵⁴ הורה לרשום את הגוי' בתור יהודי', הוא זה שהי' הראשון לומר (מיד לאחרי הנצחון במלחמת ששת הימים) בנוגע לשטחים המשוחררים — ה"מתנות" שנתן הקב"ה לבני" בלי שום טירחא יתירה — שצריך להחזיר אותם!

מניין אני יודע זאת, הרי פלוני נמצא כבר בעולם האמת? — ובכן, ישנם ה"פרוטוקולים" מאותה תקופה, ושם מופיע, שימים אחדים לאחרי מלחמת ששת הימים, טען פלוני, שצריך למצוא דרך איך להשתחרר ולהפטר מהשטחים המשוחררים! אלא שחשב שלא יודעו הדברים... ואפילו אם יודעו, הרויח בינתיים כמה ימים...

כו. שאלו¹⁵⁵ אצלי: מהי הסיבה שהפסקתי להרעיש אודות החזרת השטחים?

ובכן, הסיבה לכך היא — בגלל שעכשיו אין כבר מה לדבר על זה, כיון שכבר הוחלט במאה אחוז להחזיר את כל השטחים (ורק בנוגע ל"שאָרם אל שייך"¹⁵⁶ וכן בנוגע לירושלים מחפשים עדיין את הנוסח

"סיכום הנדבר בזה בהתוועדות ש"ק זו"

(153) שם, כ ובפרש"י.

(אג"ק שם ע' קיח).

(154) ראה גם לעיל ע' 113. וש"נ.

(156) באג"ק שם: "בחכירות וכיו"ב".

(155) בהבא לקמן — ראה גם סיום מכתב

הנ"ל שבהערה 73, בהוספה מ"מוצש"ק" —

המתאים כו'), ומתווכחים רק על ה"מחיר", ולכן יש לאפשר את המשא-ומתן באופן שיוכלו לקבל את המחיר הטוב ביותר¹⁵⁷.

אך עדיין נשאר דבר אחד שברצוני לבקש:

כיון שעומד להגיע הזמן לעריכת בחירות חדשות — באם ביאת משיח תתעכב מעט ח"ו — יש לנצל את הזמן שנשאר עד אז, כדי לפרסם מה אמר כל אחד מחברי הממשלה, מי אמר כך ומי אמר כך, ומה עשו וכו', כך שבבוא זמן הבחירות, ידעו כבר עבור מי לבחור!...

יש לפרסם איך נהגו הנציגים הדתיים, שהיתה להם טענה רק בנוגע להכרזה אודות החזרת השטחים — לא על עצם החזרת השטחים, אלא על כך שלא הודיעו להם שעומדים להכריז על כך, ואפילו לא לצורך ישוב הדעת, אלא רק כדי שהם ידעו זאת מראש (כפי שכבר התפרסם בלונדון, ע"י גוי שלא יודע "חכמות", שמיד חטף והדפיס זאת); ולא הי' להם תוקף לומר שאסור להחזיר את השטחים שנתן הקב"ה לבנ"י במתנה!

וכשיפרסמו זאת, הנהגה כל אלו שלכם שלם עם ה' ותורתו, ידעו לקראת הבחירות החדשות שצריך לילך נגדם, ולהבטיח שיתחילו להנהיג ("פירן דעם רעדל") אלו שמתנהגים ע"פ תומ"צ, מבלי להתפעל ממה שיאמרו הגוים, ומה גם שהגוים כבר הסכימו לכך מזמן.

ולהעיר: מלחמה נגדי מתנהלת כבר בעיתונים, הן מצד הדתיים והן מצד השמאלנים, וכנראה שהסכימו ביניהם שתחילה יכתבו על זה הדתיים, ואח"כ יכתבו זאת השמאלנים — כפי שכתבו בעיתונים הדתיים, היתכן שיש לי טענות ליהודים דתיים, בה בשעה שזהו היפך ההנהגה של אהבת ישראל! וכיון שיש לי טענות נגדם, נמצא שיש לי טענות לכל היהודים שומרי תומ"צ שהצביעו בעדם; ואח"כ כתבו והדפיסו זאת גם בעיתונים השמאלניים (במאמר המערכת של "השומר הצעיר" ושל הסוציאליסטים ובכל העיתונים השמאליים, והיחידים שעדיין לא כתבו על זה הם הקומוניסטים, אבל כל השאר כבר הדפיסו זאת). והוסיפו להביא רא"י, שגם הדתיים טענו שיש צורך ב"אהבת ישראל", ולכן אסור לומר שליהודי אסור לחיות עם גוי, ושזוהי טובתו של היהודי וטובתה של א"י וכו'.

ובכן: להוי ידוע שאין לי טענות ליהודים שומרי תומ"צ בא"י;

(157) באג"ק שם: "דיבור בהאמור יכול לפגוע בהמו"מ לקבל עזר מאקסימאלי עבור ההחזרה".

המדובר הוא רק אודות 4-5 אנשים שצריכים להגן על הדת, ואצלם גופא — לא בנוגע לחייהם הפרטיים, שהרי הם שומרי תומ"צ, מניחים תפילין ושומרים שבת וכו', אלא הטענה היחידה שיש לי נגדם היא — לא שסיכמו לדעתי, אלא אך ורק שיפסיקו לרמות יהודים ע"י העלמת האמת, אלא יודיעו לכולם את המצב כמו שהוא, ואז ירא העם וישפוט מה לעשות!

כזו. ויה"ר שלא יצטרכו לדבר יותר אודות ענינים אלו,

וכאמור לעיל שבר"ח ניסן השלימו בנ"י את שילוח הנשים הנכריות ע"פ הוראת עזרא, והרי עזרא ה' אוהב ישראל, והיתה אצלו המעלה שדר בארץ ישראל, ומעולם לא ה' בברוקלין... כך, שצריך לקיים את הוראתו ולשלח את הנשים הנכריות,

החל מהמאורע של שליט — שאותה אשה תבוא ותחזיר את תעודת-הנייר שבו נרשם שהיא יהודי', וכן כל אלו שרימו אותם ואמרו להם שהם יהודים, יחזרו ויאמרו שאינם חפצים בכך,

ומכאן ואילך יתבטל כל הענין, באופן שארץ ישראל השלימה תהי' שייכת לעם שלם ביחד עם תורה שלימה, וכל בנ"י יצא מהגלות בשלימות¹⁵⁸.

* * *

כח. הביאור בפירוש רש"י:

רש"י מדייק לפרש "מוראתו" "מקום הראי", ולא לשון צואה או גלל (או מיאוס וטינוף) — שעפ"ז מובן המקור לפירושו (ללא צורך בהוכחה מפסוקים נוספים), כיון שתיבת "מוראתו" עצמה כוללת תיבת "ראי".

וגם לפי הגירסא "רעיי" — הנה נוסף לכך שע' וא' הם אותיות המתחלפות¹⁵⁹, הרי מצינו שגם תיבה ללא א' יש לקרותה כמו עם א', כפי שפירש רש"י (ע"ד הפשט) בפ' בראשית¹⁶⁰ תיבת "שמים": "שא מים", היינו, שאע"פ שנאמר "שמים" ללא א', יש לקרותה בתוספת א': "שא מים" (כי הניקוד קמץ (או פתח) משמש במקום א'); ועד"ז בנדוד, שתיבת "רעיי" (ללא א') יש לקרותה גם "ראיי" (בא'), כמו "מוראתו".

ומ"ש "מוראתו" (בתוס' מ') — הרי המ' הוא לחיזוק הענין, ע"ד

158) חסר הסיום (המור"ל). פרש"י חיי שרה כה, ג. קדושים יט, טז).

159) שפ"ח וספר הזכרון כאן (וראה 160) א, ת.

משנ"ת פעם¹⁶¹ בנוגע לתיבת "המכפלה"¹⁶² שהמ' הוא לחיזוק הענין: לא רק כפל סתם, אלא "בית ועלי" על גביו"¹⁶³, ועד"ז בנוגע ל"מוראתו": לא רק "ראי", אלא גם מקום הראי.

כט. ובהמשך לזה מפרש רש"י גם תיבת "בנוצתה":

כיון שנאמר "והסיר את מוראתו (מקום הראי) בנוצתה" (יחד עם נוצתה), הרי מובן שהסרת נוצתה היא מאותו טעם שצריך להסיר את "מוראתו" — בגלל המיאוס שבדבר, ולכן מוכרח רש"י לפרש שהכוונה היא ל"בני מעי", "ונוצה לשון דבר המאוס" (ולא נוצה כפשוטה, שאינה דבר המאוס), שלכן צריך להסירם כמו שצריך להסיר את "מקום הראי" שהוא דבר המאוס.

אבל כיון שבדרך כלל הפירוש ד"נוצתה" הוא נוצה כפשוטה, צריך רש"י להביא ראי' ש"נוצה" הוא "לשון דבר המאוס" — "כמו כי נצו גם נעו". וכיון שזהו בכל זאת דבר חידוש, מוסיף רש"י: "וזהו שתרגם אונקלוס באוכלי", היינו, שגם התרגום מפרש ש"נוצתה" הוא דבר המאוס (פרש).

וכיון שיש קושי בפירוש זה, שאינו כהפירוש הרגיל בכ"מ ש"נוצתה" היינו נוצה כפשוטה, לכן מביא רש"י פירוש נוסף: "ורבותינו ז"ל אמרו קודר סביב הזפק .. ונוטלו עם הנוצה כו".

ורש"י מדייק "קודר סביב הזפק בסכין" — כי: בפסוק שלפנ"ז¹⁶⁴, "ומלק גו", פירש רש"י "אין מליקה בכלי, אלא בעצמו של כהן, קוצץ בצפרנו כו". וכן בפסוק שלאח"ז¹⁶⁴, "ושסע גו", פירש רש"י "אין שיסוע אלא ביד". וא"כ, יש מקום לפרש שגם "והסיר את מוראתו בנוצתה" אינו בכלי אלא ביד, ולכן צריך רש"י להבהיר ש"קודר סביב הזפק בסכין".

ומוסיף: "כעין ארובה" — דכיון שצריך ליטול (לא רק) את הזפק (לבדו, אלא) יחד עם הנוצה שעל העור, הרי אם רק יחתוך סביב הזפק, לא יוכל ליטול עמו את הנוצה שעל העור מבחוץ, ולכן צריך לחתוך סביב הזפק "כעין ארובה", ואז יוכל ליטול עם הנוצה שעל העור.

ל. אך עדיין שואל הבן חמש למקרא:

כיון שהזפק ובני המעים הם דבר מאוס, עד כדי כך, שהתורה אמרה

163) פרש"י עה"פ.

164) ויקרא שם, יז.

161) שיחת ש"פ חיי שרה תשכ"ט סט"ו

(תר"מ חנ"ד ע' 276). רש"י.

162) חיי שרה כג, ט.

שיש להסירם ולהשליכם אצל המזבח, ולא להקטירם — מאי שנא עולת בהמה שנאמר בה "והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר", היינו, שעם היותם דבר המאוס, נתנה התורה עצה לרחצם במים, ואז יכולים להקטירם?

ועל זה מתרץ רש"י: "בעולת בהמה, שאינה אוכלת אלא באבוס בעלי", נאמר והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר, בעוף שנזון מן הגזל, נאמר והשליך את המעים שאכלו מן הגזל", והיינו, שהסרת והשלכת הזפק ובני המעים בעוף היא לא בגלל המיאוס בגשמיות, שעל זה יש עצה לרחצם במים, כמו בעולת בהמה, אלא בגלל המיאוס ברוחניות — "שאכלו מן הגזל".

לא. ויש להוסיף ולבאר דיוק לשון רש"י בנוגע לעולת בהמה, "שאינה אוכלת אלא באבוס בעלי" — דלכאורה מספיק לומר שאינה נזונית מן הגזל (בניגוד לעוף שנזון מן הגזל), ולמה צריך להאריך ולומר "שאינה אוכלת אלא באבוס בעלי" — כי:

העובדה שאינה נזונית מן הגזל, מבטלת רק את המיאוס ברוחניות, אבל עדיין ישנו ענין המיאוס בגשמיות, כך, שגם לאחרי הרחיצה במים נחשבים הקרב והכרעים (מקום הפרש) לדבר מאוס, וא"כ — שואל הבן חמש למקרא — למה ציותה התורה להקטירם?

ולכן מדייק רש"י, שלא זו בלבד שבהמה אינה אוכלת מן הגזל, אלא עוד זאת, "שאינה אוכלת אלא באבוס בעלי", גם לא מן ההפקר*, והיינו, שלמרות שרצונה לאכול, ה"ה מתאפקת ואינה אוכלת עד שמגיעה לאבוס בעלי, ובגלל זכות מיוחדת זו מקטירים גם את הקרב וכרעיים (לאחרי רחיצתם במים)¹⁶⁵.

* * *

לב. בנוגע לאגרת התשובה¹⁶⁶:

כיון שבדף השער נאמר שאגה"ת הוא חלק שלישי של ספר התניא (כנ"ל ס"כ), נמצא, שגם אגה"ת נקרא בשם ספר, כמו ספר התניא.

(* ראה פרש"י ריש פרשתנו (א, ב): "אדם הראשון לא הקריב מן הגזל (ויותר מזה) שהכל הי' שלו". וראה גם פרש"י ויצא ל, יד.

165) המשך הביאור בפירושו רש"י — (166) מכאן עד סוסלה"ה — נדפס בלקוטי ראה שיחת ש"פ צו סי"ז ואילך (תו"מ חס"ד ביאורים בספר התניא (קאָרף) ח"ב ע' ז ע' 25 ואילך).
ואילך.

ובזה סרה השאלה האמורה מדוע נקראת בשם אגרת ולא בשם ספר, אפילו לא כמו מגילת אסתר ש"נקראת ספר ונקראת אגרת" — כי גם אגה"ת נקראת ספר (חלק מספר התניא) ונקראת אגרת.

לג. ויש לומר עוד ביאור בזה:

ובהקדם המדובר פעם¹⁶⁷ אודות ג' החלקים של ספר התניא, שחלק ראשון שנקרא "ספר של בינונים" מדבר אודות ענין המדות, אהבה ויראה, שזהו"ע בחי' ז"א, אות ו' של שם הוי', ובעולמות הו"ע עולם היצירה, שענינו ענין המדות¹⁶⁸; וקשור גם עם מדת הבינוני, שהרי עולם היצירה הוא "מחצה טוב ומחצה רע" [ואע"פ שאין הכוונה לרע בפועל, שהרי עולם היצירה הוא עולם דקדושה, ואילו רע בפועל הוא רק למטה בעולם העשי', שהוא מלא קליפות והרשעים גוברים בו כו', הרי אעפ"כ נאמר הלשון "מחצה טוב ומחצה רע"]¹⁶⁹, וזהו גם ענינו של בינוני, "דאמרינן בעלמא דמחצה על מחצה נקרא בינוני"¹⁷⁰ (שזהו אמנם רק בלשון העולם, אבל זהו לשון של תורה¹⁷¹);

חלק שני, שער היחוד והאמונה, הו"ע המלכות, כי, במלכות יש ב' ענינים: מלכות וכתר מלכות, והם ב' הענינים דיחוד ואמונה: יחוד — כתר מלכות, ואמונה — מלכות. וזהו גם "שער היחוד והאמונה", כידוע שספירת המלכות נקראת שער — "דא תרעא לאעלאה"¹⁷², כיון שכל עניני ההשפעה מלמעלה למטה וההעלאה מלמטה למעלה הם ע"י ספירת המלכות;

וחלק שלישי, אגרת התשובה, הוא כפי שהמלכות (אינה במקומה, בעולם הקדושה, אלא) מתחילה לירד ולפעול בעולמות, שזהו כללות ענין עבודת הבירורים, שנעשה ע"י קיום המצוות שהוא למטה דוקא [לא כמו תורה, שאע"פ ש"לא בשמים היא"¹⁷³, הרי גם בעולמות העליונים (בעולם האצילות וכו')] ישנו ענין לימוד התורה — בג"ע, במתיבתא דרקייע ומתיבתא דקוב"ה, משא"כ קיום המצוות הוא למטה דוקא], לברר הענינים הגשמיים, ושם יש צורך בענין התשובה כו'.

והרי כללות ענין עבודת הבירורים אינו ענין נצחי — שהוא רק

(167) ראה גם שיחת ש"פ וישלח, ט"ז ג, ד. ובכ"מ.

(170) תניא פ"א.

(171) פרש"י ותוס' ר"ה טז, ב. ועוד.

(172) זח"א ח, רע"א. יא, ריש ע"ב.

(173) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

(168) ראה תקו"ז ת"ו (כג, א).

(169) ראה ע"ח שמ"ב ושמ"ז — פ"ד.

שמ"ח פ"ג. תניא פ"ו. פכ"ד. לקו"ת במדבר

עתה בזמן הגלות, משא"כ לעתיד לבוא לא יהי ענין הבירורים, כי אם עלי' מדרגא לדרגא בקדושה גופא, והיינו לפי שבזמן הזה יש גם חיצוניות הענינים שצריך לבררה כו', משא"כ לעת"ל תבטל חיצוניות הענינים ותשאר רק הפנימיות (כפי שהענינים הם בפנימיות)¹⁷⁴.

ועפ"ז מוכן הטעם שאגה"ת נקראת בשם "אגרת" — ע"ד המבואר בתו"א¹¹⁵ בנוגע למגילת אסתר שנקראת אגרת, שמיד לאחר נס פורים נתבטלה ההתלבשות בז' היכלות שנקראים שבע הנערות ושבעה המשרתים רואי פני המלך, ונסתלקו האורות (אור פנימי ואור מקיף) הנקראים פרס ומדי, כך שאין זה דבר נצחי; ועד"ז בענין התשובה, שנשאר רק הפנימיות, שזוהי העלי' שנעשית ע"י התשובה, ומתבטלת החיצוניות, הירידה שבענין החטא והקליפה כו', כך, שאין זה דבר נצחי, כמו אגרת.

לד. ויש להוסיף בזה, ע"פ מ"ש הצ"צ בהערותיו¹¹⁵, בביאור הענין שמגלה נקראת ספר ונקראת אגרת, ש"מגלה לשון גילוי, והוא יסוד אבא כשמאיר ומתגלה .. וכשהוא במקומו בז"א נקרא ספר, וכשהוא במל' נקרא אגרת", ומציין "וע' במא"א אות א' סעי' ט"ו":

במא"א שם, ש"אגרת נק' המלכות .. והיא כאגרת נשלחת מעולם לעולם וכו'".

וענין זה שייך לתשובה, כי:

ענין התשובה צריך להגיע למטה ביותר — למי שנמצא במעמד ומצב של חטא, שזוהי ירידה גדולה ביותר,

— שהרי באגה"ת מדובר לא רק בנוגע לתשובה עילאה [ע"ד מ"ש בלקו"ת ש"העולם טועים לומר דוקא אנשים פחותי הערך ובעלי עבירות הם הם הצריכים לתשובה, והאמת אינו כן כו'¹⁷⁵]; "עיקר התשובה הוא כמ"ש¹⁷⁶ והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"¹⁷⁷], אלא גם בנוגע לתשובה על חטא כפשוטו, כפי שמתחיל: "תניא בסוף יומא שלשה חלוקי כפרה הם כו'", וממשיך ש"מצות התשובה מן התורה היא עזיבת החטא בלבד" —

ולכאורה, הן אמת שישנה ההבטחה ש"לא ידח ממנו נדח"¹⁷⁸,

(177) ר"פ האזינו (עא, ג).

(174) ראה גם תניא אגה"ק סוסכ"ו.

(178) ע"פ שמואל"ב יד, יד. וראה תניא

(175) דרושי ר"ה ס, סע"ד.

ספ"ט. ה' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג.

(176) קהלת יב, ז.

ובודאי יעשה תשובה, אבל אעפ"כ, כיון שנמצא במעמד ומצב ירוד ביותר, נשאלת השאלה: איך יגיע אליו ענין התשובה?!

ולכן יש צורך ב"אגרת התשובה", היינו, שרבינו הזקן שולח "אגרת" למי שנמצא במקום החטא — שאין ביכלתו להגיע ולהכנס דרך "שער", שנמצא במקומו כו', ולכן זקוק לאגרת השלוחה ממקום למקום, עד למקום החטא — להורות לו דרך התשובה, וההתבוננות שעל ידה יגיע לזה, וכל שאר הענינים הקשורים עם עבודת התשובה.

לה. וע"י התשובה מגיעים לדרגא נעלית יותר — בחי' הבינה¹⁷⁹ שלמעלה מז"א ומלכות (שזהו העילוי של אגה"ת לגבי שער היחוד והאמונה, בחי' מלכות, וחלק ראשון בתניא, בחי' ז"א), ועד שכל ג' ראשונות מאירים בבינה¹⁸⁰.

ועי"ז נעשה עילוי בכל עשר הכחות — כמרומז בסיום אגה"ת: "ודעת לנבון נקל ומשכיל על דבר ימצא טוב", כמדובר פעם בארוכה¹⁸¹, שבזה מרומזים כל הכחות, כי, "ודעת" הו"ע הדעת, "לנבון" הו"ע הבינה, "ומשכיל" הו"ע החכמה, "על דבר" הו"ע המלכות, ו"ימצא טוב" הו"ע היסוד (שזהו ענינה של אגה"ת — תיקון הברית, תיקון היסוד).

לו. ויש לומר¹⁸², שהסיום "ודעת לנבון נקל ומשכיל על דבר ימצא טוב", הוא לא רק על אגה"ת (שסיומה: "וכמ"ש במ"א", כמו סיום חלק ראשון של תניא¹⁸³), אלא גם על כל ספר התניא, הן חלק ראשון, הן חלק שני והן חלק שלישי (אגה"ת).

[ואע"פ שישנו המאמר ד"ה הקל קול יעקב שצויין עליו "חתימה" (לספר התניא)¹⁸⁴ — הרי לאח"ז הדפיסו רבינו הזקן בתור הקדמה לסידור¹⁸⁵, ואילו סיום התניא נקבע בתיבות "ודעת לנבון נקל ומשכיל על דבר ימצא טוב"].

והענין בזה:

רבינו הזקן אומר, שכל ענין של עבודה איזה שיהי, אם זוהי

(179) ראה תניא אגה"ת רפ"ט. אוה"ת ואילך).

(182) סעיף זה — נדפס בלקוטי ביאורים דרושי יוהכ"פ ע' א'תקנו. וש"נ.

(180) ראה זח"ב רנח, ב. רז, ב וברמ"ק

בספר התניא (קאָרף) ח"ב ס"ע רסב ואילך.

באוה"ח, ובלקוטי לר"צ לשם (ע' קנז). רסא,

(183) ראה גם תו"מ חס"ב ע' 403. וש"נ.

א ובמק"מ שם. ע"ח שמ"ו פ"א.

(184) בתניא דפוס שקלאָו, תקס"ו.

(181) שיחת ש"פ האזינו, י"ג תשרי

(185) ראה תו"מ חנ"ט ס"ע 209 ואילך.

תשכ"ט סייז ואילך (תו"מ חנ"ד ע' 73 וש"נ.

עבודה של מדות, אהבה ויראה, או עבודה הקשורה עם ענין היחוד והאמונה, או עבודת התשובה — הנה התחלת כל דבר צ"ל בענין ה"דעת", כפי שמבאר רבינו הזקן בחלק ראשון של התניא¹⁸⁶, ש"דעת הוא מלשון והאדם ידע את חוה, והוא לשון התקשרות והתחברות, שמקשר דעתו בקשר אמין וחזק מאד ויתקע מחשבתו בחוזק" — שזוהי התחלת כל ענין של עבודה.

ולאח"ז בא ענין הבינה, "לנכון" — התרחבות הביאור שבאה ע"י כח הבינה, ענין ההתבוננות; ולאח"ז נעשה הענין ד"נקל", והיינו, שלאחרי שישנו ענין ההתבוננות, נעשה גם זה ענין נקל. וע"ד מ"ש ב"דף השער" של התניא "בדרך ארוכה וקצרה", היינו, שתחילה היא הדרך הארוכה ואח"כ באה הדרך הקצרה, וכך גם בסיום התניא, שתחילה ישנו ענין ההתבוננות, "לנכון", ולאח"ז הרי זה נעשה ענין "נקל".

ולאח"ז נאמר "ומשכיל" — "משכיל לאיתן האזרחי"¹⁸⁷, שמאירה נקודת היהדות¹⁸⁸; "ומשכיל על דבר" — שנמשך עד למלכות.

ולאח"ז נעשה ענין המציאה — "ימצא" — "יגעת ומצאת"¹⁸⁹, ועד שנמשך במעשה בפועל, והמציאה היא — "ימצא טוב", "אין טוב אלא תורה"¹⁹⁰.

לז. וענין זה קשור גם עם הגאולה, כי:

מציאה ("ימצא") — כמ"ש¹⁹¹ "מצאתי דוד עבדי", וכמארוז¹⁹² "ג' באין בהיסח הדעת .. משיח מציאה ועקרב".

ו"טוב" — קאי על משה, כמארוז¹⁹³ "יבוא טוב, זה משה, דכתיב¹⁹⁴ ותרא אותו כי טוב הוא (שכשנולד נתמלא הבית כולו אורה¹⁹⁵), ויקבל טוב, זו תורה, דכתיב¹⁹⁶ כי לקח טוב נתתי לכם, מטוב זה הקב"ה, דכתיב¹⁹⁷ טוב ה' לכל, לטובים אלו ישראל, דכתיב¹⁹⁸ הטיבה ה' לטובים", והרי משה שייך למשיח — "גואל ראשון הוא גואל אחרון"¹⁹⁹.

(186) ספ"ג. וראה גם פמ"ב (נט, ב).	(194) שמות ב, ב.
(187) תהלים פט, א.	(195) סוטה יב, א. הובא בפרש"י עה"פ.
(188) ראה קונטרס לימוד החסידות פ"ג (אג"ק אדמו"ר מוהררי"צ ח"ג ע' שלה). וש"נ.	(196) משלי ד, ב.
(189) מגילה ו, ריש ע"ב.	(197) תהלים קמה, ט.
(190) אבות פ"ו מ"ג.	(198) שם קכה, ד.
(191) תהלים שם, כא.	(199) ראה שמו"ר פ"ב, ד"ו. דב"ר ספ"ט.
(192) סנהדרין צז, א.	זח"א רנג, א. שעה"פ ויחי מט, יר"ד. תו"א משפטים עה, ב.
(193) מנחות נג, ריש ע"ב.	

ועד"ז בנוגע לאתפשטותא דמשה שבכל דור²⁰⁰, עד לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, בעל ההילולא, שעל ידו היתה התפשטות תורת החסידות, וכן הרבי נשיא דורנו, שהנהגתו היתה באופן ד"טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל"201 (כמ"ש בנוגע ליוסף²⁰² — שזהו שמו של הרבי), שזהו תוכן הענין ד"מתנות לאביונים".

ויה"ר שהקב"ה יתן "מתנות לאביונים" — לכל בני"י שהם "אביונים", "תאב לכל דבר"²⁰³, לכל הענינים, ועד לעצמותו ומהותו ית' (אע"פ שבדרך כלל הנה פלוני תאב לדבר זה ופלוני תאב לדבר זה), ובאופן שממשיכים זאת למטה, ע"י פעולת בני²⁰⁴, שכל פעולה של יהודי הופכת עולמות ("קערט וועלטן"), וכמ"ש בסוף אגרת התשובה המשל מ"הילוך והעתקת הצל בארץ טפח לפי הילוך גלגל השמש ברקיע אלפים מילין"²⁰⁵.

ועד שבאים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ש"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל"⁶⁹, בטוב הנראה והנגלה.

(200) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, פרש"י משפטים כג, ו. ראה טו, ד. רע"א).
 תצא כד, יד.
 (201) משלי כב, ט.
 (202) זח"ג קל, א.
 (203) פרש"י משפטים כג, ו. ראה טו, ד.
 תצא כד, יד.
 (204) אף שאינה בדרך הכרח, וגם לא בדרך כלי כו'.
 (205) חסר קצת (המור"ל).